

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
Західноукраїнського
національного університету
Микола ДИВАК

20²⁴ р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Гришука Максима Олександровича на тему «Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загальнотеоретичний аспект», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08-Право за спеціальністю 081-Право

ВИТЯГ

із протоколу засідання фахового семінару кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету від «21» жовтня 2024 р., протокол № 6

ПРИСУТНІ: **Банах С. В.**, д.ю.н., доцент, декан юридичного факультету Західноукраїнського національного університету; **Чудик Н.О.**, д.ю.н., доцент, в.о. завідувача кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Дракохруст Т.В.**, д.ю.н., доцент, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Грубінко А.В.**, д.і.н., професор, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Кравчук М.В.**, к.ю.н., доцент, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Бабкова Т.В.**, к.ю.н., доцент кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Подковенко Т.О.**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Ухач В.З.**, к.і.н., доцент кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Заставна О.П.**, к.ю.н., доцент кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету; **Кравчук М.Ю.**, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету; **Москалюк Н.Б.**, д.ю.н., професор, заступник декана юридичного факультету Західноукраїнського національного університету; **Гречанюк Р.В.**, д.ю.н., доцент кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету; **Шевчук О.Р.**, к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету; **Верба С.Ю.**, старший лаборант кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук, 3 кандидати юридичних наук – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження дисертанта Грищука Максима Олександровича на тему «Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загальнотеоретичний аспект», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08-Право за спеціальністю 081-Право щодо його рекомендації до захисту.

СЛУХАЛИ:

Доповідь дисертанта Грищука Максима Олександровича про результати проведеного ним дисертаційного дослідження.

Обговорення дисертації.

Доповідь Грищука М.О.

У своєму виступі Грищук М.О. обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, визначив її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, виклав її мету та завдання дослідження, об'єкт і предмет; охарактеризував основні положення, що відображають наукову новизну дослідження та їх практичну значимість та відмітив важливість особливостей удосконалення чинного законодавства та юридичної практики щодо правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Дисертант наголосив, що одним з найбільш актуальних та пріоритетних завдань сучасного розвитку України, які потребують рішучого і системного вирішення із залученням усього різноманіття суб'єктів державотворення (органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, зрештою, кожного громадянина) та врахування позитивного досвіду іноземних партнерів, залишається запобігання і протидія корупції. Корупція становить загрозу національній безпеці та є однією з головних перепон на шляху утвердження демократичної правової держави, її ефективної і результативної участі у процесах європейської та євроатлантичної інтеграції. Впровадження європейських цінностей на всіх рівнях державного та суспільного життя як основи утвердження України в когорті провідних держав Європи неможливе в умовах системного поширення корупції як його складової.

Корупція як публічно-правове явище і суспільний феномен, незважаючи на усі практичні кроки держави щодо її подолання, постійно розвивається, обирає нові способи просування до сучасних трендів правової реальності. З'являються її новаторські форми, аморальні механізми впроваджуються у нові суспільні відносини, що змушує суспільство і систему державної влади більш динамічно реагувати на породжені нею виклики, шукати нові форми і механізми протидії, відповідні сучасним процесам політичного та соціально-економічного розвитку, які лежать насамперед в юридичній площині. Саме тому дослідження правових аспектів антикорупційної діяльності, особливо в умовах розвитку транзитного суспільства і утвердження ліберально-демократичного типу держави в Україні, не втрачає своєї актуальності.

Хоча проблематика подолання корупції та антикорупційної політики давно стала предметом дослідження багатьох вчених, динамічність суспільно-політичного, економічного і правового життя держави та її міжнародного середовища потребує поглибленого комплексного дослідження теоретико- та історико-правового аспектів виникнення і протидії корупції, аналізу нормативно-правового забезпечення та інституційних особливостей антикорупційної політики, наукового обґрунтування розробки стратегії запобігання та протидії корупції як складової антикорупційної політики держави з урахуванням міжнародного досвіду у цій сфері.

Доповідач зауважив, що для дослідження даної проблематики опрацював численні праці українських і зарубіжних науковців, які висвітлювали проблеми правового забезпечення антикорупційної діяльності. Особливої уваги заслугоували наукові праці фахівців у сфері загальнотеоретичної юриспруденції та методології наукових досліджень (В. Берестень, В. Берзнер, В. Біленко, О. Грабович, Л. Енгібарян, М. Кельман, М. Кравчук, В. Кузнецов, В. Кузьменко, М. Мельник, О. Пархоменко-Куцевіл, А. Петров, С. Серьогін, Т. Словйова, В. Трепак, В. Шакур та ін.), адміністративного права (Є. Вандіна, Б. Гірського, С. Клімової, А. Легіна, О. Проневич, Д. Руденя, А. Сергієнка, С. Савранчука, А. Юрченка, М. Хавронюка, К. Хромової та ін.).

Дослідженню проблемних аспектів правового забезпечення антикорупційної діяльності та протидії корупції присвячені праці таких науковців, як: М. Бездольний, А. Галай, В. Гвоздецький, В. Головкін, Р. Гречанюк, Л. Ільчук, О. Кальман, Я. Качан, О. Костенко, Д. Михайленко, А. Михненко, А. Новак, О. Онищук, В. Пузирний, С. Рогульський, С. Серьогіна, О. Шевченко, О. Шевчук та ін. Роботи цих та інших вчених є теоретичною основою дослідження.

Втім, означена наукова проблематика потребує окремого комплексного дослідження з урахуванням сучасних викликів і проблем протидії корупції. В науковому доробку українських дослідників залишається фрагментарно висвітленою тематика міжнародного досвіду і сучасного стану функціонування національних і міжнародної систем протидії корупції (відзначимо праці В. Дем'янчука, С. Коненка, О. Мельник, Є. Невмержицького, Н. Підбережника, Т. Супрун, Т. Хабарової, І. Чемериса), що додатково зумовлює актуальність дослідження вказаної проблематики.

Ця кваліфікаційна праця є спробою ґрунтовного, систематизованого дослідження загальнотеоретичних аспектів правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Аспірант під час доповіді окреслив наукову новизну одержаних результатів, зазначивши, що вони полягають як у постановці проблем, так і способах їх вирішення. За характером та змістом дисертаційна робота є першим комплексним науковим дослідженням загальнотеоретичних аспектів організації та функціонування системи антикорупційної діяльності в Україні як соціально-правового явища на теоретико-правовому та практично-правовому рівнях на основі аналізу міжнародного законодавства і досвіду антикорупційної політики в окремих державах.

2. Дискусія за результатами доповіді дисертанта, під час якої Гришук М.О. відповів на запитання присутніх на семінарі щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків, які отримані за результатами дослідження:

Запитання Банаха С.В., д.ю.н., доцента, декана юридичного факультету Західноукраїнського національного університету: назвіть будь ласка, які наукові методи Ви використовували при написанні свого дисертаційного дослідження?

Відповідь дисертанта:

Дякую за запитання. Методологію дослідження порядку зайняття посади судді, складає комплексне поєднання таких груп методів наукового пізнання: загальнонаукові (діалектичний, системно-структурний, історичний, логіко-семантичний, формально-логічний, соціологічний і статистичний, прогнозування і моделювання), спеціально-наукові методи (формально-догматичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, тлумачення норм права), що дало змогу прослідкувати генезу процесу виникнення та протидії корупції від найдавніших часів до сьогодення, дослідити сутність корупції та антикорупційної діяльності, сформулювати характеристики її інституційної структури, окреслити основні необхідні новели до законодавства України про антикорупційну діяльність.

Активізація дослідження методології правової науки є позитивним явищем, що зумовлено необхідністю відходу від надмірного догматизму та консерватизму дослідницької парадигми у пізнанні державно-правових явищ та закономірностей правової реальності. Обґрунтована нами методологія дослідження актуальних проблем правового забезпечення антикорупційної діяльності має комплексний та системний характер, що дало можливість концептуально підійти до досліджуваної проблематики. Висновки та пропозиції, отримані в процесі дисертаційного дослідження, підтверджують застосовність та дієвість обраної методології наукового пізнання.

Запитання Гречанюк Р.В., доктора юридичних наук, професора, доцента кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету: чи здійснювали ви порівняльний аналіз досвіду антикорупційної політики України та інших держав? І якщо так, то до яких висновків прийшли?

Відповідь дисертанта:

Дякую за запитання. В роботі окремий підрозділ присвячено зарубіжному досвіду удосконалення організації антикорупційної діяльності. В умовах сьогодення правова система України повинна відповідати міжнародним вимогам та рекомендаціям, принципам верховенства права. Для досягнення поставленої мети необхідно враховувати не лише напрацювання вітчизняних науковців, але й досвід зарубіжних країн. Вироблення основних шляхів удосконалення правового регулювання антикорупційної політики потребує насамперед проведення змістовного аналізу досвіду зарубіжних країн у цій сфері, який різниться залежно від типу правової сім'ї.

Аналіз закордонного досвіду антикорупційної діяльності (Польща, Швеція) доводить, що механізм запобігання та подолання корупції в Україні та інших країнах залишається доволі схожим, що свідчить про успішний процес уніфікації

міжнародного антикорупційного законодавства. Аналізуючи досвід протидії корупції зарубіжних країн, бачимо, що механізм подолання корупційних явищ ґрунтується на двох основних складових: 1) запровадження спеціальних заходів боротьби з корупцією (створення компетентних державних органів, проведення незалежного фінансового аудиту осіб, щодо яких існує ймовірність виникнення корупційних ризиків, удосконалення антикорупційного законодавства тощо); 2) вжиття превентивних заходів. Ефективність антикорупційної діяльності забезпечується дотриманням єдиної державної політики, наданням фінансування громадським проектам (навчально-просвітницькі, освітні заходи) та заходам з підвищення кваліфікації державних службовців усіх рівнів, налагодженням системи ефективного розслідування і покарання винних у вчиненні корупційних злочинів.

Наприклад, основним досягненнями Польщі у протидії корупції, на наш погляд є: створення розгалуженої системи органів державної влади та місцевого самоврядування, із розділенням повноважень між ними у сфері запобігання та протидії корупції. Успішним, з практики Польщі, було створення спеціального підрозділу поліції, завданням якого є робота у сфері виявлення та усунення корупційної діяльності. Окрім того, успішним вважаємо створення електронної системи повідомлення про корупційні діяння, що значно спрощує фіксацію правопорушення та спричинює необхідність миттєвого реагування поліції на такі заяви.

Запитання Кравчук М. Ю., доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету: скажіть будь ласка, які головні практичні механізми антикорупційної політики зарубіжних країн варто виділити та врахувати в умовах розвитку правової системи України?

Відповідь дисертанта:

Дякую за запитання. У своєму дисертаційному дослідженні я здійснив аналіз та охарактеризував наступні механізмами протидії корупції, які варто запозичити Україні: забезпечення постійної ротації працівників; запровадження чіткої системи соціального престижу, високої конкурентної заробітної плати, системи премій та надбавок для державних службовців; проведення періодичного підвищення кваліфікації державних службовців шляхом організації та проведення для них семінарів, тренінгів та інших антикорупційних навчань; розширення розуміння поняття корупційні діяння, та включення у дану категорію отримання винагороди, подарунка, подяки, на суму понад 400 грн.; створення реєстру підприємств, щодо яких відкрито адміністративне чи кримінальне провадження за корупційні діяння та недопущення таких підприємств до участі у державних закупівлях, тендерах та інше отримання замовлень із державного чи місцевого бюджетів.

Запитання Чудик Н.О., доктора юридичних наук, доцента, виконуючого обов'язки завідувача кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету: скажіть, будь ласка, як Ви вважаєте, які головні результати формування інституційної складової антикорупційної політики України? напрямки

удосконалення порядку і процедури зайняття посади судді Ви можете назвати основними?

Відповідь дисертанта:

Дякую за запитання. Процес інституціоналізації антикорупційної політики України ввійшов в активну фазу після подій Євромайдану, який вкрай загострив потребу та запит суспільства на ґрунтовне очищення влади від проявів корупції на різних рівнях за різними проявами, що стало каталізатором переформатування антикорупційної системи. До позитивних зрушень віднесемо запровадження системи електронних закупівель PROZORRO, системи електронного майнового декларування особами, уповноваженими на виконання державних функцій і здійснення місцевого самоврядування, відкриття державних реєстрів з даними про кінцевих бенефіціарних власників, оновлення законодавчої бази функціонування прокуратури, судової системи, створення ряду якісно нових інституцій безпосередньо у сфері протидії корупції шляхом прийняття відповідної законодавчої бази: НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС, АРМА.

Характерною особливістю створення новітніх антикорупційних органів є вплив більшою мірою зовнішніх, аніж внутрішніх чинників, що проявляються у необхідності виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань, в рамках отриманої міжнародно-технічної допомоги, умов отримання безвізового режиму з країнами ЄС. Фактично, саме під дією зовнішнього впливу вдалося досягнути побудови інституційної вертикалі від запобігання проявам корупції і моніторингу способу життя суб'єктів декларування до покарання за вчинені корупційні правопорушення.

Запитання Дракохруст Т.В., доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету: скажіть, будь ласка, які головні напрями подальшого реформування правового забезпечення антикорупційної політики в Україні ви бачите?

Відповідь дисертанта:

Дякую за запитання. За підсумками дослідження означеної проблематики ми прийшли до висновків, що потребує чіткого нормативно-правового забезпечення процедура аудиту ефективності діяльності НАБУ, в тому числі з урахуванням чинних нормативно-правових положень проведення аудиту як форми контролю. Вважаємо, що особи, які претендують на включення до складу комісії з проведення аудиту, повинні не тільки відповідати критеріям незалежності, бездоганної ділової репутації, неупередженості та об'єктивності, мати достатній досвід роботи в правоохоронних органах чи міжнародних організаціях, а й чітко визначеним критеріям досвіду у сфері, власне, аудиту, оскільки законодавчо прописана вимога з володіння необхідними знаннями та навичками для проведення оцінки (аудиту) є, на наш погляд, доволі абстрактною та нечіткою, позбавленою конкретики, що може спричиняти маніпуляції у призначенні осіб до складу комісії.

Пропонуємо розширити врегулювання питання аудиту ефективності діяльності НАБУ в законодавчому порядку з урахуванням специфіки формування комісії; можливості (чи неможливості) повторного включення однієї і тієї ж особи

до складу комісії; критеріїв, методики та порядку проведення аудиту з метою запобігання суб'єктивізму та використання недостатньо обґрунтованої методології при складанні висновку, адже надання висновку за результатами такого аудиту про неефективність діяльності НАБУ та неналежне виконання обов'язків його Директором є однією із законодавчо визначених підстав звільнення керівника НАБУ.

Відстоюється позиція, що функціонування ВАКС є доцільним і цілком виправданим з огляду на малоефективність дореформованої судової системи у розгляді корупційних справ, що потребувала дієвих і конкретних заходів із вирішення накопичених проблем судочинства. Встановлено, що опоненти, наводячи низку аргументів, намагаються тією чи іншою мірою дискредитувати фаховість підходу законотворця до питання судової реформи та її відповідності Конституції (зокрема щодо статусу ВАКС не як спеціалізованого, а особливого суду, що згідно із ст. 125 Конституції України не допускається), і таким чином, негативно вплинути на ефективність антикорупційної діяльності. Проте у результаті проведеного дослідження встановлено, що ці аргументи нівелюються цілком раціональними контрагументами.

Також з метою підвищення ефективності антикорупційної діяльності в Україні пропонуємо робочу групу з питань антикорупційної політики повноваженнями моніторингу законодавства у сфері повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування та зобов'язати її готувати щоквартальний звіт Національному агентству з питань запобігання корупції про виявлені ризики. розширити розуміння поняття «корупційні діяння» включення у дану категорію отримання винагороди, подарунка, подяки на суму понад 400 грн. Потрібно створити реєстр підприємств, щодо яких відкрито адміністративне чи кримінальне провадження за корупційні діяння та недопущення таких підприємств до участі у державних закупівлях, тендерах та інше отримання замовлень із державного чи місцевого бюджетів. З метою підвищення якості інформаційного висвітлення боротьби з корупцією рекомендуємо такий комплекс заходів: систематично доводити інформацію для широкого загалу про результати антикорупційної діяльності у доступній для сприйняття формі та висвітлення ходу «гучних» справ з диверсифікацією інформаційних каналів, активне використання соціальних мереж; здійснювати інформаційні кампанії, націлені на сприяння посиленню позитивного іміджу антикорупціонерів як у приватному, так і в державному секторах; активізувати роботу у напрямі формування несприйняття корупції, передусім, серед учнівської та студентської молоді, шляхом проведення навчально-просвітницьких заходів з інформуванням про останні успішні результати діяльності антикорупційних інституцій.

У подальшому обговоренні дисертаційного дослідження взяла участь:

Подковенко Т.О., кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету. Актуальність теми дослідження не викликає сумнівів та продиктована сучасним станом вітчизняної науки, адже багато проблемних питань у цьому напрямі, попри їх очевидну актуальність, не були предметом наукових досліджень. Тему розкрито глибоко, комплексно, поставлені завдання

виконано. Пропозиції автора, сформульовані на основі проведеного дослідження, є аргументованими й переконливими. Висновки належні щодо поставлених завдань. Робота написана грамотною мовою, відповідає вимогам.

Головуюча – Чудик Н.О., доктор юридичних наук, доцент, виконуючий обов'язки завідувача кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету: Чи є ще запитання у присутніх? Немає. Переходимо до обговорення дисертації.

Слово надається науковому керівнику, **Кравчуку М.В.**, кандидату юридичних наук, доценту, професору кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету, який надав позитивний відгук і відзначив, що дисертаційне дослідження присвячено складним та актуальним проблемам, а саме: «Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загальнотеоретичний аспект».

За час підготовки роботи Грищук М.О. зарекомендував себе на кафедрі з позитивної сторони. Основні положення дисертаційної роботи викладені у 12 наукових працях, з яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 6 праць апробаційного характеру.

Аналіз опублікованих здобувачем наукових статей і тез доповідей на науково-практичних конференціях дозволяє дійти висновку про належну повноту викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих наукових працях.

Статус, обсяги та зміст публікацій відповідають встановленим вимогам МОН України. Вважаю, що дисертація може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді за профілем.

Далі слово було надано **рецензенткам роботи:**

Гречанюк Р.В., доктор юридичних наук, професор, доцент кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету зазначила, що дисертаційна робота Грищука Максима Олександровича на тему «Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загальнотеоретичний аспект» є актуальною, своєчасною, оскільки одним з найбільш актуальних та пріоритетних завдань сучасного розвитку України, які потребують рішучого і системного вирішення із залученням усього різноманіття суб'єктів державотворення (органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, зрештою, кожного громадянина) та врахування позитивного досвіду іноземних партнерів, залишається запобігання і протидія корупції. Отримані результати дослідження та положення, що виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та мають практичне значення.

Представлена наукова робота за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня, що дозволяє рекомендувати її до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 «Право».

Шевчук О.Р., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету акцентувала увагу на актуальності обраної аспірантом теми

дисертаційного дослідження, високому науковому рівні зроблених автором пропозицій, належній апробації результатів дослідження, які відповідають основним положенням дисертації. Рецензент зазначила, що для дослідження автором обрано як теоретичні напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, так і значна емпірична база, що дозволило сформулювати теоретико-концептуальний базис дослідження.

У процесі дослідження Грищук М.О. зробив глибокий аналіз великої кількості нормативно-правових актів історичного, сучасного національного та міжнародного характеру, які мають велике значення в межах обраного дисертантом предмету дослідження.

Вивчення змісту дисертації показало, що автор правильно сформулював мету та завдання дослідження, його предмет та об'єкт, визначив методи дослідження, що дозволило чітко окреслити наукову новизну та відповідні результати, які в сукупності вирішили важливі наукові завдання. Робота, що рецензується, можна назвати однією із фундаментальних праць у науці адміністративного права.

Таким чином, всі положення роботи та її висновки є науково обґрунтованими, заслуговують на високу позитивну оцінку.

Головуюча – Чудик Н.О., доктор юридичних наук, доцент, виконаючий обов'язки завідувача кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету, звернула увагу присутніх на актуальність теми дослідження, зробила акцент на важливості та доцільності результатів дослідження для правотворчої та правозастосовної діяльності. Сформульовані висновки як доктринального, так і практично-прикладного характеру свідчать про високий науковий рівень та завершеність роботи.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. За допомогою чітких визначень понять, класифікацій, критеріїв автору вдалося досить аргументовано висловити свою думку щодо наявних на сьогоднішній день дискусійних теоретико-правових та організаційно-правових аспектів антикорупційної діяльності в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

Важливим для удосконалення науки є пропозиції дисертанта щодо: доповнення переліку завдань антикорупційного механізму окремими положеннями; наділення Координаційної робочої групи з питань антикорупційної політики повноваженнями моніторингу законодавства у сфері повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування; розширення розуміння поняття «корупційні діяння» включення у дану категорію отримання винагороди; створення реєстру підприємств, щодо яких відкрито адміністративне чи кримінальне провадження за корупційні діяння та недопущення таких підприємств до участі у державних закупівлях, тендерах та інше отримання замовлень із державного чи місцевого бюджетів; здійснення комплексу заходів з метою підвищення якості інформаційного висвітлення боротьби з корупцією.

Гречанюк Р.В. зазначила, що висловлені зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку аналізованого дослідження і не знижують його високого наукового рівня та практичної цінності. Саме тому виконана Грищуком

М.О. робота відповідає основним вимогам МОН і може бути рекомендована для захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Гришук М.О. висловив подяку виступаючим та усім присутнім на засіданні за об'єктивну оцінку його дисертаційної роботи, за висловлені зауваження та побажання, слушні професійні поради, що сприяли вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи.

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні

ПОСТАНОВИЛИ:

Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Грищука Максима Олександровича на тему «Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загальнотеоретичний аспект» як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертації, та пропонувати Вченій раді університету затвердити висновок фахового семінару.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Грищука Максима Олександровича на тему «Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загальнотеоретичний аспект», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081-Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Корупція становить загрозу національній безпеці та є однією з головних перепон на шляху утвердження демократичної правової держави, її ефективної і результативної участі в процесах європейської та євроатлантичної інтеграції. Загальновизнано, що впровадження європейських цінностей на всіх рівнях державного та суспільного життя як основи утвердження України в когорті провідних держав Європи неможливе в умовах системного поширення корупції. Враховуючи динамізм корупції в різних її проявах як суспільного феномена і публічно-правового явища, її трансформації відповідно до змінюваності умов середовища поширення та появу новаторських форм, наявна постійна необхідність у моніторингу національного та міжнародного правового поля, пошуку нових форм і механізмів попередження та протидії корупції, що відповідають сучасним процесам політичного та соціально-економічного розвитку держави. Тому дослідження правових аспектів антикорупційної діяльності, особливо в умовах розвитку транзитного суспільства і утвердження ліберально-демократичного типу держави в Україні, не втрачає своєї актуальності.

Корупція як публічно-правове явище і суспільний феномен, незважаючи на усі практичні кроки держави щодо її подолання, постійно розвивається, обирає нові способи просування до сучасних трендів правової реальності. З'являються її новаторські форми, аморальні механізми впроваджуються у нові суспільні відносини, що змушує суспільство і систему державної влади більш динамічно реагувати на породжені нею виклики, шукати нові форми і механізми протидії,

відповідні сучасним процесам політичного та соціально-економічного розвитку, які лежать насамперед в юридичній площині. Саме тому дослідження правових аспектів антикорупційної діяльності, особливо в умовах розвитку транзитного суспільства і утвердження ліберально-демократичного типу держави в Україні, не втрачає своєї актуальності та є безсумнівною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження відповідає завданню реалізації положень Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.12.2023 р. № 1203-р, Зasad державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії) на 2021–2025 роки (Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX), Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220), виконання теми науково-дослідної роботи кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету («Тенденції розвитку держави і права України (XX – п. чв. XXI ст.)» (державний реєстраційний номер 0117U000144). Кваліфікаційну роботу виконано на кафедрі теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету у відповідності до Планів наукової та науково-технічної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – на основі положень правових норм, наукових напрацювань, статистичних матеріалів, матеріалів судової практики, врахування міжнародного досвіду розкрити загальнотеоретичний аспект правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Успішне досягнення визначеної мети, на наш погляд, передбачає вирішення таких завдань:

- 1) розкрити теоретико-методологічні підходи до вивчення корупції як соціально-правового явища;
- 2) охарактеризувати історико-правовий процес виникнення та протидії корупції;
- 3) розглянути нормативно-правове забезпечення антикорупційної діяльності в Україні;
- 4) з'ясувати особливості інституційно-правової структури національної антикорупційної політики в Україні;
- 5) проаналізувати державну політику у сфері запобігання і протидії корупції;
- 6) визначити основні шляхи та методи удосконалення механізмів протидії корупції в Україні;
- 7) вивчити міжнародний досвід антикорупційної діяльності;
- 8) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Об'єкт дослідження – це суспільні відносини, що виникають у зв'язку з організацією і здійсненням антикорупційної діяльності.

Предмет дослідження – загальнотеоретичний аспект правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Методологічну основу дослідження складає система наукових підходів, конкретних засобів, принципів та методів, використання якої спрямоване на отримання об'єктивних знань про предмет дослідження. Методологія дослідження правового забезпечення антикорупційної політики являє собою

комплексне поєднання філософських (світоглядних), загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, що спрямовані на розкриття особливостей правового регулювання антикорупційної діяльності в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду на загальнотеоретичному рівні. Застосування діалектичного та системно-структурного методів дозволило проаналізувати сучасні наукові підходи до сутності понять «корупція», «антикорупційна політика», «антикорупційна діяльність», «політика у сфері запобігання і подолання корупції», «механізм протидії корупції» (1.1., 2.1., 2.2., 3.1., 3.2.). Історичний метод дозволив прослідкувати генезу процесу виникнення та протидії корупції від найдавніших часів до сьогодення (1.2.). Логіко-семантичний метод використано у процесі дослідження характеристики сутності корупції та антикорупційної діяльності, характеристики її інституційної структури, при аналізі державної політики у сфері запобігання і подолання корупції, причин виникнення корупції в системі органів державного управління (1.1., 2.2., 3.1.). Формально-логічний метод застосовано при аналізі змісту національних та іноземних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії корупції (2.1., 3.1., 3.2.). Використання соціологічного методу і статистичних даних мало допоміжну роль при дослідженні кількісних параметрів, при оцінці ефективності антикорупційної діяльності (розділ 2). Методологія прогнозування і моделювання дозволила окреслити основні необхідні новели до законодавства України про антикорупційну діяльність (2.1., 2.2., 3.2.). Спеціально-юридичні формально-догматичний метод і метод тлумачення норм права застосовано при розкритті нормативно-правових засад здійснення антикорупційної діяльності, характеристиці інституційної складової національної антикорупційної політики, висвітленні особливостей державної політики та характеристиці механізмів протидії корупції в Україні, аналізі досвіду інших країн щодо правового забезпечення функціонування системи антикорупційної діяльності (розділи 2 і 3). Використання порівняльно-правового методу дало можливість пізнати досвід організації і функціонування провідних інституцій в системі антикорупційної діяльності України, інституцій та механізмів антикорупційної діяльності ряду інших країн (2.2., 3.3.).

Застосування вказаних методів дозволило розкрити особливості правового забезпечення антикорупційної діяльності на загальнотеоретичному рівні, вивчити досвід зарубіжних країн, сформулювати висновки та рекомендації щодо удосконалення напрямів антикорупційної політики в Україні на сучасному етапі державо- та правотворення.

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці фахівців у сфері загальнотеоретичної юриспруденції та методології наукових досліджень (В. Берестень, В. Берзнер, В. Біленко, О. Грабович, Л. Енгібарян, М. Кельман, М. Кравчук, В. Кузнецов, В. Кузьменко, М. Мельник, О. Пархоменко-Куцевіл, А. Петров, С. Серьогін, Т. Словйова, В. Трепак, В. Шакур та ін.), адміністративного права (Є. Вандіна, Б. Гірського, С. Клімової, А. Легіна, О. Проневич, Д. Руденя, А. Сергієнка, С. Савранчука, А. Юрченка, М. Хавронюка, К. Хромової та ін.). Дослідженню проблемних аспектів правового забезпечення антикорупційної діяльності та протидії корупції присвячені праці таких науковців, як: М.

Бездольний, А. Галай, В. Гвоздецький, В. Головкін, Р. Гречанюк, Л. Ільчук, О. Кальман, Я. Качан, О. Костенко, Д. Михайленко, А. Михненко, А. Новак, О. Онищук, В. Пузирний, С. Рогульський, С. Серьогіна, О. Шевченко, О. Шевчук та ін. Роботи цих та інших вчених є теоретичною основою дослідження. В науковому доробку українських дослідників певним чином представлена тематика міжнародного досвіду і сучасного стану функціонування національних і міжнародної систем протидії корупції (праці В. Дем'янчука, С. Коненка, О. Мельник, Є. Невмержицького, Н. Підбережника, Т. Супрун, Т. Хабарової, І. Чемериса).

Втім, наявний і опрацьований автором науковий доробок з цієї проблематики не вичерпує перспектив дослідження широкого кола питань, які стосуються порядку зайняття посади судді. Ця кваліфікаційна праця є спробою ґрунтовного, систематизованого дослідження загальнотеоретичних аспектів правового забезпечення антикорупційної політики.

Нормативною основою роботи є Конституція та закони України, міжнародні нормативно-правові акти, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, інші нормативно-правові акти.

Емпіричну базу дослідження становлять дані діяльності антикорупційних органів України та іноземних установ, матеріали судової практики, звіти про діяльність спеціалізованих органів влади, відповідальних за реалізацію антикорупційної діяльності в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів. Суттєвими результатами дослідження, яким притаманні елементи наукової новизни, є такі сформульовані висновки та положення.

Уперше:

– комплексно проаналізовано особливості організації та функціонування системи антикорупційної діяльності в Україні як соціально-правового явища на теоретико-правовому та практично-правовому рівнях на основі аналізу міжнародного законодавства і досвіду антикорупційної політики в окремих державах;

– запропоновано створити реєстр юридичних осіб, щодо яких відкрито кримінальне провадження, реєстр посадових осіб підприємств, щодо яких відкрито адміністративне чи кримінальне провадження за корупційні діяння.

Удосконалено:

– визначення термінів «корупція», «антикорупційна політика», «антикорупційна діяльність», «політика у сфері запобігання і протидії корупції», «механізм протидії корупції»;

– пропозицію про доповнення Закону України «Про запобігання корупції» положеннями про мету, завдання, принципи, суб'єкти, об'єкти, пріоритетні напрями, засоби та заходи антикорупційної діяльності держави;

– висновок про те, що процес інституціоналізації антикорупційної політики України ввійшов в активну фазу після подій Євромайдану, який вкрай загострив потребу та запит суспільства на ґрунтовне очищення влади від проявів корупції на

різних рівнях за різними проявами, що стало каталізатором переформатування антикорупційної системи;

- висновок про те, що характерною особливістю створення новітніх антикорупційних органів є вплив більшою мірою зовнішніх, аніж внутрішніх чинників, що проявляються у необхідності виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань;
- твердження про недостатній рівень якості нормопроектуючої техніки при розробці правової бази діяльності новостворених антикорупційних органів;
- пропозицію про необхідність чіткого нормативно-правового забезпечення процедури аудиту діяльності НАБУ;
- перелік завдань функціонування антикорупційних механізмів.

Набули подальшого розвитку:

- формулювання пріоритетних напрямів формування антикорупційної політики як основи Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки;
- обґрунтування доцільності функціонування ВАКС з огляду на недостатню ефективність судової системи у розгляді корупційних справ, що потребує дієвих і конкретних заходів із вирішення накопичених проблем судочинства;
- рекомендації щодо удосконалення порядку реєстрації повідомлень про корупцію та фактів їх перевірки;
- набір механізмів протидії корупції, які варто запозичити Україні з досвіду антикорупційної діяльності інших країн.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки та теоретичні положення, що у ній сформульовані, можуть сприяти подальшому розвитку юриспруденції. Проведена робота є важливою для вдосконалення чинного законодавства. Сформульовані висновки будуть корисні при виборі оптимальних шляхів антикорупційної діяльності органів державної влади України.

Положення дисертаційного дослідження корисні й у навчальному процесі (акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес юридичного факультету Західноукраїнського національного університету №126-29/2166 від 16.09.2024 року), можуть бути використані при підготовці відповідних розділів підручників та навчальних посібників, навчально-методичних комплексів, лекцій з теорії держави і права, історії держави і права, адміністративного права, конституційного права, юридичної деонтології, міжнародного публічного права, правових інституцій, судових та правоохоронних органів тощо. Результати дослідження є також корисними у практичній діяльності органів державної влади.

Особистий внесок здобувача. Сформульовані у роботі положення, висновки, узагальнення, пропозиції та рекомендації обґрунтовано на основі власних досліджень в ході аналізу і опрацювання наукових, нормативних та статистичних джерел, навчальної та довідкової літератури.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й висновки, що сформульовані і відображені в кваліфікаційній науковій праці, дискутувалися на кафедрах теорії права та конституціоналізму, адміністративного права та

судочинства та на міжкафедральних семінарах Західноукраїнського національного університету, оголошувались та обговорювалися на наукових конференціях (IV Міжнародна науково-практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 5-6 квітня 2019 р.); II Міжнародна наукова конференція «Тенденції реформування правової системи України і країн світу» (Тернопіль, 30 жовтня 2020 р.); V Міжнародна науково-практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (Тернопіль, 16-17 квітня 2021 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Лікарська таємниця в умовах пандемії: законодавчі, правозастосовні, соціальні та психологічні аспекти» (Тернопіль, 15 травня 2020 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 28 травня 2021 р.); International Scientific Conference «Autonomy of the Interest Corporations in Public Law and Private Law» (Trnava, Slovak Republic, November 12, 2021); VII Міжнародна науково-практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (Тернопіль, 28 квітня 2023 р.); VIII Міжнародна науково-практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (Тернопіль, 19 квітня 2024 р.).

Публікації. Результати дослідження викладені у 12 наукових публікаціях, з яких: 5 статей в українських фахових виданнях з юридичних наук, 1 стаття у закордонному науковому періодичному виданні, індексованому в міжнародних наукометричних базах, 6 тез доповідей на міжнародних наукових конференціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Грищук М. Теоретико-правовий зміст генези антикорупційного законодавства в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 4 (20). С. 269-275. URL: <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/914>
2. Грищук М. Передумови виникнення та протидії корупції: історико-правові аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 2 (22). С. 28-35. URL: <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/992>
3. Грищук М. Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загально-теоретичний аспект. *Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка. Наукові записки. Серія: Право*. 2020. Випуск 8 (спецвипуск). С. 106-114. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/nz-pravo-arhiv/586-general-information/naukovi-chasopysy-tdp/naukovi-chasopysy-pravo/publikatsii/12170-pravove-zabezpechennya-antykoruptsiynoyi-diyalnosti-zahalno-teoretychnyy-aspekt>
4. Грищук М. Кримінальне переслідування за незаконне збагачення: українське та міжнародне правове регулювання. *Studia Prawnoustrojowe*. 2021. № 53. С. 199-218. URL: <https://czasopisma.uwm.edu.pl/index.php/sp/article/view/6902/5311>
5. Грищук М. Політика України у сфері запобігання і подолання корупції: проблемні аспекти та перспективи удосконалення. *Актуальні проблеми*

правознавства. 2021. № 2 (26). С. 23-28. URL: <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1203>

6. Грищук М. Міжнародний досвід запобігання та протидії корупції як ключовий інструмент реформування антикорупційної політики України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 3 (27). С. 57-62. URL: <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1203>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Грищук М. Історико-правові аспекти антикорупційної політики. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід” (м. Тернопіль, ТНЕУ, 5-6 квітня 2019 р.). Тернопіль: Економ. думка, 2019. Т.1. С. 210-214. URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/issue/view/27/22>
8. Грищук М. Лікарська таємниця, її юридичне закріплення та гарантії в умовах пандемії: теоретико-правовий спект. *Лікарська таємниця в умовах пандемії: законодавчі, правозастосовчі, соціальні та психологічні аспекти / Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної он-лайн конференції* (Тернопіль, 15 травня 2020 р.). ТНЕУ. С. 32-37. URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/view/512/517>
9. Грищук М. Оприлюднення інформації про осіб, які вчинили корупційне діяння як механізм протидії корупції. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: [Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 16-17 квітня 2021 р.]*. Тернопіль: Університетська думка, 2021. 93-95 с. URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/article/view/19/16>
10. Грищук М. Незаконне збагачення крізь призму практики Європейського суду з прав людини. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 трав. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 100-105. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19022/1/%d0%9a%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%86_%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0%b0%d0%bb%d0%b8%20%281%29.pdf
11. Грищук М. Визначальні тенденції генези законодавства України про боротьбу з корупцією. Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід». Тернопіль, ЗУНУ, 28 квітня 2023 року. Тернопіль: ЗУНУ, С. 450-452. URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/issue/view/19>
12. Грищук М. Новели антикорупційного законодавства України. Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід». Тернопіль, ЗУНУ, 19-20 квітня 2024 року. Тернопіль: ЗУНУ, С. 67-69. URL: <http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/issue/view/22>

Робота виконана на кафедрі теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету.

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою ВНЗ «Західноукраїнський національний університет» (протокол № 4 від 27 листопада 2019 р.).

Науковий керівник – Кравчук М.В., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету.

Усі теоретичні та практичні результати, що виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень Turnitin Similarity. За результатами перевірки, виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Грищука Максима Олександровича на тему «Правове забезпечення антикорупційної діяльності: загальнотеоретичний аспект» відповідає принципам академічної доброчесності.

Оцінка мови й стилю дисертації. Мова й стиль дисертаційного дослідження відповідають вимогам, які висуваються до наукової праці такого рівня.

Відповідність змісту дисертації спеціальності 081-Право. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Грищука Максима Олександровича відповідає спеціальності 081-Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

У результаті розгляду дисертації Грищука М.О. та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати Вченій раді затвердити такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Кравчук Мар'яна Юріївна, доктор юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, професор, завідувач кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету – голова ради;

Гречанюк Роксолана Володимирівна, доктор юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, доцент, доцент кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету – рецензент;

Шевчук Оксана Романівна, кандидат юридичних наук за спеціальністю

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, доцент, доцент кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету – рецензент;

Кельман Михайло Степанович, доктор юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень, професор, доктор юридичних наук, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» – опонент;

Пузирний Вячеслав Феодосійович, доктор юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, професор, проректор Пенітенціарної академії України – опонент.

2. Рекомендувати новоствореній разовій спеціалізованій вченій раді прийняти дисертаційну роботу до захисту.

Головуюча на засіданні кафедри
теорії права та конституціоналізму,
д.ю.н., доцент, в.о. завідувача кафедри
теорії права та конституціоналізму
Західноукраїнського національного університету

Наталія ЧУДИК